

Тема 23. Методична робота в школі.

План.

1. Сутність і завдання методичної роботи.
2. Методична робота в школі. Роль методичної роботи у підвищенні рівня професійної підготовки вчителя.
3. Види, зміст і форми методичної роботи в школі.

Основні поняття теми: методична робота, підвищення кваліфікації, методична рада, методичний кабінет, методичні об'єднання

Завдання для самостійної роботи:

1. Охарактеризуйте форми методичної роботи в школі.
2. Підготуватися до семінарського заняття (див. план.)
3. Нормативно-правове забезпечення методичної роботи.

Література, інтернет-ресурси:

1. Волкова Н.П. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2002. – 576 с.
2. Зайченко І.В. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. – Чернігів, 2003. – 528 с.
3. Фіцула М.М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2000. – 554 с.
4. Мармаза О. І. Інноваційні підходи до управління навчальним закладом. – Х.: Основа, 2004. – 240 с.
5. Методична служба в школі: Інформаційно-методичні матеріали на допомогу працівникам освіти / Укладачі: Ю.В.Буган, Г.Г.Свінних та ін. Тернопіль: Астон, 2004. – Вип. 3. – 292 с.

Поняття **“методична робота”** міцно увійшло до професійного педагогічного лексикону. Це поняття і робота, що стоїть за ним, педагоги сприймають по різному.

Її мета – *освоєння найраціональніших методів і прийомів навчання і виховання учнів; підвищення рівня загальнодидактичної та методичної підготовки педагога до організації та ведення навчально-виховної роботи.*

Її реалізують протягом навчального року й органічно поєднують із повсякденною практикою.

Методична робота – це:

-основний вид освітньої діяльності, що являє собою сукупність заходів адміністрації школи, вчителів та вихователів для опанування методів і прийомів навчально-виховної роботи, творчого застосування їх на уроці та в позакласній роботі, пошуку нових, найбільш раціональних та ефективних форм і методів організації освітнього процесу;

-цілісна система, заснована на досягненнях педагогічного досвіду й на конкретному аналізі навчально-виховного процесу.

Мета методичної роботи – підвищення рівня педагогічної майстерності окремого вчителя та всього педагогічного колективу, надання дієвої допомоги вчителям і класним керівникам у поліпшенні організації навчання й виховання, в узагальненні та впровадженні педагогічного досвіду, підвищення теоретичного рівня й педагогічної кваліфікації вчителя та керівництва школи; удосконалення системи безперервної освіти педагогічних кадрів, вивчення та розвиток педагогічної компетентності кожного педагога; стимулювання творчого потенціалу водночас із формуванням навичок самостійного аналізу власної педагогічної діяльності; організація моніторингу якості освіти відповідно до Державних стандартів, запровадження компетентнісно орієнтованого підходу в навчально-виховний процес.

Зміст методичної роботи полягає у наступному:

- поглиблення філософсько – педагогічних знань, спрямованих на відродження і розвиток національної освіти в Україні, вивчення педагогічної теорії і методики навчання і виховання, психології, етики, естетики, поглиблення науково – теоретичної підготовки з предмета і методики його викладання з урахуванням вимог Закону України «Про мови»;

- вивчення діалектики і принципів розвитку національної освіти, школи, професійної освіти. Збагачення педагогічних кадрів надбаннями української педагогіки, науки, культури. Глибоке вивчення і практична реалізація оновлених програм і підручників, розуміння їх особливостей і необхідності виконання з позиції формування національної школи;

- освоєння методики викладання предметів, демонстрування відкритих уроків, застосування наочних посібників, ТЗН, дидактичних матеріалів;

- освоєння і практичне застосування методів активізації навчальної діяльності учнів і формування в них наукового світогляду;
- систематичне інформування про нові методичні рекомендації, публікації про зміст і методи навчально – виховної роботи, глибоке вивчення державних нормативних документів;
- впровадження досягнень психології, педагогіки, окремих методик та передового педагогічного досвіду.

Головні напрями методичної роботи:

- поглиблена методологічно – теоретична підготовка вчителів;
- вивчення і використання в практиці сучасних досягнень психолого-педагогічної науки, нових освітніх технологій, перспективного педагогічного досвіду;
- розвиток ініціативи і творчості, новаторських пошуків педагогів;
- діагностика труднощів у роботі вчителів, надання практичної допомоги педагогам у розв’язанні актуальних проблем навчання і виховання школярів;
- організація систематичного вивчення навчальних програм, підручників, посібників, інструктивно-нормативних документів;
- організація самоосвіти курсового підвищення кваліфікації педагогічних працівників;
- підготовка і проведення заходів, спрямованих на вдосконалення освітнього процесу, підвищення загальноосвітнього рівня учнів, їх вихованості;
- вивчення та аналіз стану викладання, рівня навчальних досягнень учня, виявлення труднощів у засвоєнні ними програмного матеріалу.

Головне в методичній роботі – надання реальної дієвої допомоги всім членам педагогічного колективу. Сучасний учитель мусить постійно оновлювати свої знання й уміння, встигати за динамікою суспільного та науково-технічного процесу.

Але існують й негативні явища в методичній роботі: некоректність постановки мети й завдань, заорганізованість, одноманітність форм і методів, безсистемність, неувага до створення сприятливих умов для підвищення кваліфікації та майстерності педагогів, слабкий зв'язок теорії та практики. Усе це знижує результативність методичної роботи.

Завдання методичної роботи школи:

1. Мотивація вчителів до інноваційної діяльності та її науково-інформаційна і методична підтримка.
2. Надання професійної допомоги вчителю для подолання труднощів запровадження нових технологій у викладанні предметів.
3. Удосконалення педагогічної майстерності педагога, формування індивідуальної навчально-педагогічної системи, орієнтованої на розвиток і соціалізацію особистості учня.

Функції методичної роботи можна розбити за М.М. Поташником на *три групи*: 1) відносно вчителя; 2) педагогічного колективу; 3) досягнень педагогічної науки та досвіду вчителів інших шкіл.

Перша група функцій, спрямованих на вчителя:

досягнення компетентності, збагачення знань педагогів (предметних, методичних, дидактичних, психологічних);

розвиток світогляду, ціннісних орієнтацій (установка на демократизацію, гуманізацію, гуманітаризацію, оптимальні наслідки діяльності);

розвиток мотивів творчої діяльності (любов до дітей, відповідальність, обов'язок, потреба самореалізації);

розвиток стійких моральних якостей особистості (доброта, чуйність, порядність, принциповість, витримка, терплячість тощо);

розвиток сучасного стилю педагогічного мислення;

розвиток педагогічної техніки, виконавського мистецтва, артистизму;

розвиток емоційно-вольової саморегуляції.

Друга група функцій, спрямованих на педагогічний колектив:

консолідація педагогічного колективу як колективу односторонців у головному;

вироблення єдиної педагогічної позиції, спільних цінностей, традицій;

організації діагностики і самодіагностики реальних навчальних можливостей учнів, класних колективів, професійних можливостей, потреб і запитів учителів;

експертна оцінка авторських варіантів програм, навчальних планів, підручників, посібників, засобів навчання і виховання, створених у даному колективі;

контроль і аналіз конкретного навчально-виховного процесу і його результатів - якості знань, умінь, навичок учнів, вихованості і розвитку школярів; виявлення, узагальнення, пропаганда та впровадження внутрішкільного педагогічного досвіду, обмін цінними методичними знахідками;

стимулювання групової творчості та ініціативи членів педагогічного колективу; залучення колективу до науково-дослідницької експериментальної роботи, до цілеспрямованого створення нового досвіду своєї школи.

Третя група функцій стосується і кожного вчителя, і колективу:

творче осмислення соціального замовлення, нових нормативних актів і документів, доведення їх до свідомості кожного педагога, упровадження досягнень передового педагогічного досвіду, новаторства, профілактика типових для всіх шкіл труднощів і недоліків у педагогічній діяльності;

впровадження й використання досягнень психолого-педагогічної науки, інших дисциплін;

поширення за рамки школи передового досвіду, досягнутого цим колективом (через педагогічні читання, методичні об'єднання, школи передового педагогічного досвіду).

Головні принципи методичної роботи і педагогічного дорадництва
Визначаючи структуру і зміст методичної роботи і дорадництва необхідно керуватися відповідними *принципами*:

1. *Принцип системності*. Методична робота у різних консультаційних службах – це цілісна система взаємопов’язаних заходів, яка ґрунтується на досягненнях науки і передового педагогічного досвіду та спрямована на професійний розвиток і саморозвиток педагогічних працівників і колективу загалом.

2. *Принцип діагностичності*. Отримання за допомогою діагностики систематичної, достовірної та оперативної інформації, обов’язковий облік результатів діагностики у навчальних закладах і установах освіти сприяє організації та здійсненню методичної роботи.

3. *Принцип науковості*. Відповідність змісту методичної роботи і педагогічного дорадництва рівню розвитку сучасної науки, накопиченого досвіду світової цивілізації. Використання у методичній роботі наукових компетенцій, підходів і теорій педагогічної науки.

4. *Принцип оптимальності*. Поєднання різних методів, засобів і форм організації методичної роботи, а також створення необхідних умов для її функціонування та розвитку.

5. *Принцип педагогічної творчості*. Забезпечення готовності педагогічних працівників до пошуку принципово нових рішень проблем, які виникають у професійній діяльності та творче оновлення педагогічної діяльності.

Види організації методичної роботи у школі:

I. КОЛЕКТИВНІ:

- Педагогічна рада
- Психолого-педагогічні семінари
- Круглі столи
- Інструктивно-методичні наради
- Педагогічні виставки
- Конкурси методичних матеріалів
- Творчі звіти педагогів

II. ГРУПОВІ:

- Методичні об’єднання
- Постійні та динамічні творчі групи
- Випуск методичних бюлетенів та буклетів
- Предметні тижні
- Взаємовідвідування уроків

III. ІНДИВІДУАЛЬНІ:

- Самоосвіта

- Робота над особистою науково-методичною проблемою
- Консультування
- Взаємовідвідування занять

Загальну організацію методичної роботи у школі здійснює директор, безпосереднім організатором її є методист або заступник директора. Конкретну ж роботу з різними категоріями педагогічних працівників проводять заступники директора або методисти.

Методична робота у школі планується на рік, виходячи з цілей і завдань навчального закладу, враховуючи єдину науково-методичну проблему, над якою працює педагогічний колектив, та аналіз діяльності педагогічного колективу за попередній навчальний рік.

План методичної роботи на навчальний рік розробляється методистом за участю заступників директора, педагогів-методистів, обговорюється на педагогічній раді та затверджується директором навчального закладу.

Для забезпечення належних умов для організацій та проведення методичної роботи у школі створюються методичні кабінети (МК).

У МК зосереджуються інформаційні навчально-методичні, нормативні матеріали, зразки педагогічного досвіду працівників, зразки планувальної та звітної документації, навчальні та методичні посібники, що розроблені педагогічними працівниками навчального закладу, зразки дидактичних та наочних матеріалів, тощо. Методистом училища на базі методичного кабінету проводяться виставки дидактичних і навчальних матеріалів досягнення передового педагогічного досвіду, аукціони педагогічних ідей.

У методичному кабінеті створені необхідні умови для підготовки викладачів до уроків, поурочних заходів, є необхідна методична література, комп'ютер з підключенням до центрального серверу навчального закладу, що дає можливість користуватись необхідними матеріалами, розміщеними на центральному сервері.

На базі методичного кабінету проводиться індивідуальна і колективна методична робота, надається консультативна допомога педагогічним працівникам, здійснюється обговорення експериментальної дослідної роботи. Особливе місце посідає робота з вивчення та узагальнення передового педагогічного досвіду його поширення та розповсюдження, видаються інформаційні листівки.

Педагогічні працівники мають можливість у методичному кабінеті ознайомитись з науково-методичною літературою, досягненнями педагогіки і психології, періодичною літературою тощо.

Давні істини "*Вчитись можна все життя*", або "*Учитель живе, поки вчиться*", "*Вік живи, вік учись*" відносяться до всіх людей, але найбільше до тих, хто вчить інших. Тому в Україні існує система неперервного навчання й освіти

сучасного педагога-спеціаліста, яка органічно поєднує в собі навчання та самоосвіту. Значну роль у забезпеченні потреб суспільства й держави у висококваліфікованих конкурентоспроможних фахівцях відіграє післядипломна освіта, підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, їх педагогічної майстерності та методичного рівня. Її частиною є методична робота з учителями на різних рівнях (державному, місцевому, шкільному).

Необхідність творчого розвитку педагогічних працівників впливає зі стратегічних завдань реформування післядипломної освіти, які сформульовані у національній доктрині, а саме:

- створення умов для постійного підвищення освітнього й кваліфікаційних рівнів, оновлення професійних та загальноосвітніх знань громадян, збагачення духовного та інтелектуального потенціалу суспільства;

- оптимізація мережі навчальних закладів, підвищення кваліфікації й перепідготовки кадрів;

- створення національної системи підготовки та атестації наукових і науково-педагогічних працівників вищої кваліфікації, надання вищій школі провідної ролі у післядипломній освіті спеціалістів.

Реалізація цих завдань можлива при змістовній організації неперервного навчання як керівників органів освіти та шкіл, так і вчителів.

Класики вітчизняної педагогіки цю проблему завжди вважали однією з найважливіших у навчанні майбутніх учителів та вчителів-практиків.

А.С.Макаренко вважав, що педагогічна майстерність не є вродженою, а набутою, і кожен учитель повинен зробити все, щоб стати майстром.

В.О.Сухомлинський зазначав, що суттєвою умовою майстерності педагога є глибина знань, широкий інтелектуальний кругозір, а причиною її втрати окремими вчителями є їх "духовне окостеніння", яке виникає тоді, коли вони не поповнюють своїх знань. В.О. Сухомлинський вважав, що вчитель мусить постійно працювати над собою, і спинятися на досягнутому він не має жодного права. Навички і вміння вчителя, якими б досконалими вони не були, не можуть залишатися на тому самому рівні, інакше перетворюються в ремісництво.

Нині суспільству потрібен не сліпий виконавець адміністративних вказівок, а висококомпетентний професіонал-педагог, який володіє глибокими педагогічними знаннями, надбанням національної та світової культури, здатний до творчих нестандартних рішень, готовий до роботи в умовах ринкових відносин.

Вирішення цієї проблеми залежить від двох головних факторів: діяльності самого вчителя, керівника з самоосвіти та дієвості національної системи безперервного підвищення професійної кваліфікації, або, як можна сказати простіше, — від методичної роботи вчителя та методичної роботи з учителем.

Безперервне підвищення кваліфікації педагогічних кадрів — цілеспрямований процес, спеціально організований з метою систематичного оновлення професійної компетентності працівників освіти, зумовлений динамікою

розвитку суспільства, науки, освіти, а також потребами, що впливають з особистого досвіду і специфіки діяльності кожного педагога. У цій системі існують колективні та індивідуальні форми оволодіння знаннями. Крім курсової перепідготовки, велике значення має також самоосвіта вчителя, активні форми методичної роботи, вивчення і впровадження у шкільну практику передового педагогічного досвіду та досягнень педагогічної науки. Для вдосконалення теоретичної і методичної підготовки вчителя вирішальне значення має самостійна робота над науковою літературою з педагогіки, психології та методики викладання. Самоосвіта виступає внутрішнім стержнем, активною творчою, пізнавальною діяльністю в рамках неперервної освіти.

Організація методичної роботи на діагностичній основі

Методична робота планується і проводиться, як правило, на діагностичній основі. Директор і його заступники глибоко і всебічно аналізують підсумки роботи школи за попередні роки, виявляють невирішені проблеми і недоліки, знайомляться з елементами передового досвіду, проводять виробничі наради з керівниками шкільних методичних об'єднань, учителями-методистами, керівниками творчих груп. Після цього всі вчителі заповнюють діагностичні анкети, у яких вказують, що вдається добре в навчальній, виховній роботі, у спілкуванні з учнями, що не вдається, з яких проблем потрібна методична допомога, які є труднощі. Заповнення анкети не вичерпує процесу діагностики (мало що вчитель" може написати про свої успіхи).

Діагностична чи експертна комісія, яка складається з керівників шкіл, учителів-методистів, методистів навчально-методичного кабінету, проводить індивідуальні бесіди з учителями, аналізує шкільну документацію, записи відвіданих уроків і позакласних заходів, після чого звіряє, чи збігаються їхні висновки про досягнення і труднощі вчителя із записами в діагностичній анкеті; затверджує її (або не затверджує). Після цього складається діагностична карта успіхів, труднощів учителів, наставництва, списки охоплення вчителів різними формами методичної роботи (шкільне методичне об'єднання, педагогічний практикум, педагогічна лабораторія, творча група, школа молодого вчителя).

Можливості вчителів, їхній творчий потенціал вивчається в школах за допомогою психодіагностики, яка дозволяє визначити різні сторони особистості вчителя, типові форми його поведінки. Для цього застосовуються тести, рольові ігри, моделювання різних педагогічних ситуацій.

Використання діагностики значною мірою позначається на можливостях для оптимального вибору й поєднання різних форм методичної роботи.